

Afgræsnings-skolen: Indledende kursus for undervisere

Arne Munk

LMO, Trigevej 20, Søften,
8382 Hinnerup

27. marts 2014

PARTNER I
DLBR

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri
Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

Program (1)

Velkomst og præsentation af deltagere og projektet

v/ konsulent Arne Munk, Videncentret for Landbrug, Økologi

Planlægning, etablering og vedligeholdelse af afgræsningsmarkerne

- Valg af afgræsningssystemer – gennemgang af systemer
- Valg af blandinger – hvilke faktorer skal tages hensyn til?
- Såteknik og udlægsmetoder – hvilke muligheder er der og hvilke(n) er bedst?

v/ landskonsulent Karsten Attermann Nielsen

- Gødningsstrategi – planteanalyser, N, P, og S – hvilke næringsstoffer er mest kritisk i en økologisk kløverafgræsningsmark?
- Hvordan sikrer vi en god overvintring?

v/ chefkonsulent Inger Bertelsen, Videncentret for Landbrug

- Urter i afgræsningsmarken
- Tilbud – hvad er det og kan det måles?
- Kvalitet, vækst og botanisk sammensætning gennem vækstsæsonen i praksis

v/ seniorforsker Karen Søegaard, Foulum, Aarhus Universitet

Pause

Program (2)

Planlægning og styring af malkekvægbedriftens afgræsning

v/ seniorforsker Troels Kristensen, Foulum, Aarhus Universitet

- Græsoptag, motivationsbaseret/tidsbegrænset
- Græsvækst, græskvalitet
- Planlægning – samspil mellem ko og mark
- Styring – hvad er målet, hvordan kan vi styre?

12.00-12.45 Frokost

Teknologi til håndtering og styring af afgræsning

v/ Frank Oudshorn, Aarhus Universitet

- *AMS og afgræsning*
- *Drivveje*
- *Teknologier i støbeskeen*

Program (3)

Sådan planlægger og styrer vi afgræsningen i praksis

Oplæg ved v/ Aase Holmgaard, Syddansk Økologi og Hans Lund, Jysk Økologi, derefter erfaringsudveksling ved kursusedtagerne

- Afgræsningsprognosen som styringsværktøj
- Andre styringsværktøj – indspil fra deltagerne
- Hvordan laver vi en god planlægning og opfølgning
- AMS og afgræsning
- Store besætninger
- Hvilke faktorer har betydning for at landmanden får det bedste udbytte

Erfaringsudveksling med fokus på opfølgning i afgræsningsperioden, herunder korrektion for nedbør/ tørke/vraggræs mv. v/ kursusedtagerne

- Hvilke planlægnings-/styringsværktøjer bruger vi?
- Hvilke opfølgningsredskaber bruger vi?
- Faldgruber – hvad går typisk galt?
- Hvad mangler vi?

Kaffe

Program (4)

Hvordan holder vi græsmarken i god form

v/ landskonsulent Karsten Attermann Nielsen

- Forår, sommer og efterår
- Faldgrupper, hvad går typisk galt?
- Undgå, at græsmarken (og landmanden) bliver taber

Opsamling, praktiske oplysninger og det videre forløb

v/ Arne Munk, Videncentret for Landbrug, Økologi

- Hvordan skal afgræsningsskolerne forløbe, herunder facilitator-/ekspertrolle
- Afgræsningmester – fastlæggelse af hvilke kriterier vi skal bruge
- Dato og program for opfølgingskurset i august
- Praktiske oplysninger

Afgræsningsskolen 2014 (Økofremme)

Den **overordnede målsætning** er at forbedre udbyttet af afgræsningsmarken ved at lave en målrettet indsats indenfor planlægning og styring af afgræsningen, med brug af nyeste viden og de nyeste værktøjer indenfor området.

Projektbeskrivelse/indhold

- Samle eksisterende viden og om brug af hjælpeværktøjer
- Opdatere lokale konsulenter i forhold til den viden, der ligger indenfor afgræsning og management. Der er fokus på viden om græssers og kløvers vækst og næringsstofindhold, samt planlægning og styring af afgræsning i større malkekvægbesætninger
- Lokale konsulenter etablerer og gennemfører afgræsningsskoler med økologiske mælkeproducenter

Der deltager 7 lokale kontorer og etableres 10 afgræsningsskoler

Deltagere i afgræsningsskolerne

Navn på deltagende forening	Område/Hovedkontor	Antal landmandsgrupper
AgriNord	Himmerland/ Aars	1
Økologisk Rådgivning	Sjælland/ Sorø	1
Jysk Økologi	Syd-Midtjylland/ Billund	2
LandboThy	Nordjylland/ Thisted	1
Syddansk Økologi	Syd-Sønderjylland/ Vejen	2
Vestjysk Landboforening	Midt-Vestjylland/ Ringkøbing	2
Landbo Limfjord	Nord-Midtjylland/ Skive	1
I alt		10

AP1: Indsamling af viden og forberedelse af kurserne

Formål: At få udarbejdet kursusmateriale blandt andet i form af en manual for afgræsning og management af afgræsningsmarken i større malkekvægbesætninger på baggrund af den viden, der ligger på området.

Aktiviteter: På baggrund af eksisterende viden inden for området afgræsning og management af afgræsningsmarken udarbejdes der kursusmateriale, samt planlægning af kurser om afgræsning. Afgræsning er et 'håndværk', som løbende skal holdes vedlige. I planlægningen af kurserne laves følgende aktiviteter:

- Samling af eksisterende viden om kløvergræsmarken og management ved afgræsning.
- Udarbejdelse af undervisningsmateriale fx en afgræsningsmanual tilpasset de afgræsningssystemer, som anvendes i dag hos de danske mælkeproducenter.
- Udarbejde en oversigt med vejledning til de værktøjer, som findes til brug i forhold til græsmarksmanagement (AfgræsningsPrognosen, SlætPrognosen, GræsDetektiven mv.)- en how-to-use-it-Guide.
- Planlægning af kursusforløb for konsulenter og landmænd.
- Udbyde kursusrækken for konsulenter og for landmænd.

Resultater/milepæle: Et solidt undervisningsmateriale til brug indenfor uddannelse af praktiserende landmænd og kommende landbrugsskoleelever.

Tidsplan: AP1 udføres i januar- april 2014. Tilmelding til kurset vil ske i slutningen af februar 2014.

AP2: Afholdelse af kursus for undervisere

Formål: At få opdateret viden og skærpet kompetencerne hos de konsulenter, som skal varetage undervisningen af de deltagende landmænd, med den seneste viden om afgræsning og planlægning.

Aktiviteter: Kurset for undervisere består af 3 kursusdele:

- Indledende kursus for medvirkede konsulenter (1x7 timer).
- Follow-up kursus midtvejs i afgræsningssæsonen (1x4 timer).
- Evalueringsmøde efter afgræsningssæsonen (1x4 timer).

Til den indledende kursusdel vil undervisningen forestås af VFL konsulenter, forskere fra Aarhus Universitet (fx Karen Søegaard, Frank Oudshoorn, Troels Kristensen) samt evt. en udenlandsk underviser fra Holland, mens de resterende 2 kursusdele forestås af VFL konsulenter.

Resultater/milepæle: At sikre, at underviserne har samme videnbaggrund på højt niveau inden for græsmarkslære og anvendelse af tilgængelige værktøjer til brug i planlægningen for at undervise i kurset for landmænd i AP3. Det forventes, at 12-15 konsulenter fra lokale landboforeninger deltager. De deltagende konsulenter varetager undervisningen af landmændene i dele af AP3.

Tidsplan: Det indledende kursus afholdes i marts 2014. Det opfølgende kursus afholdes i august 2014, og evalueringskurset afholdes i oktober 2014.

AP3: Afholdelse af kurser for landmænd (afgræsningsskolerne)

Formål: Målet er at øge landmændenes kompetencer indenfor græsmarksstyring og planlægning, så udnyttelsen af afgræsningsmarken forbedres og så køernes optagelse af hjemmeproduceret foder øges.

Aktiviteter: Kurserne er målrettet økologiske mælkeproducenter, som ønsker at forbedre planlægningen og styringen af afgræsningen, så græsoptagelsen, græskvaliteten og græsmarksudnyttelsen (mindre spildgræs) forbedres. Kurserne afvikles med hold af 5-7 landmænd.

Kursisterne modtager undervisning i græsmarkslære og management. I undervisningen om græsmarkslære og management indgår emner som fx forskelle på arter, sorter, etablering, gødning, pleje og vedligeholdelse, afgræsningsstrategi samt effekt af afgræsning på vækst og foderkvalitet og udnyttelsen af græsmarken.

Blandt deltagerne tilstræbes det, at der både er nogle, der praktiserer reguleret storfoldsafgræsning, og nogle der praktiserer foldafgræsning (8-10 folde, 2-3 dages afgræsning pr. fold). En del af kurset foregår som en praktisk del hos de deltagende landmænd, hvor mulighederne for at forbedre afgræsningen, herunder management og udnyttelsen af græsmarken, anskueliggøres. Ved hjælp af hyppig vurdering af græsudbud og kvalitet, skarp planlægning og en målsætning om, at udbyttet i græsmarken skal udnyttes til fulde, laves der en afgræsningsplan for afgræsnings sæsonen på den enkelte bedrift, hvor de nye økologiske værktøjer 'Slæt- og Afgræsningsprognoserne' o.a. anvendes til den daglige styring af afgræsningen. I kurset vil der også være fokus på afgræsning i besætninger med robotmalkning, på hvordan man sikrer at drivvejen til og fra marken fungerer, mulighed for mekanisk styring af ind- og udlukning (smartgates mv.), samt andre alternative afgrøder, der kan afgræsses af køerne – fx rug.

AP3: Afholdelse af kurser for landmænd (2) (afgræsningsskolerne)

Kurset består af:

- Introduktionskursus (1 x 5 timers fælleskursus). Undervisning i græsmarkslære, græsmarksplanlægning og styring. Kurset afholdes 2 gange med placering i Syd- og Nordjylland.
- Holdkursus for de deltagende landmænd (1 x 3 timers holdkursus), hvor der går i dybden med planlægning af afgræsningen (5-7 deltagere pr. kursus). Kurset afholdes med lokale undervisere som tovholdere i samarbejde med VFL konsulenter.
- Løbende opfølgingsmøder gennem afgræsningssæsonen (6 x 2,5 timers holdkursus). Undervisningen varetages af de lokale undervisere. Der undervises i metoder til opfølgning i løbet af afgræsningsperioden, bl.a. effektivitetskontrol, registreringer og beregning af græsmarkens produktion. I undervisningen kan der eventuelt også inddrages brugen af on-farm NIR udstyr til bestemmelse af græssets foderværdi, såfremt udstyret kan stilles til rådighed.
- Evalueringsmøde (1x3,0 timer).

Der vil, udover den konsulent, der varetager undervisning og tovholderrollen for holdkurset, være mulighed for at inddrage en plantefaglig konsulent.

Resultater/milepæle: At få forbedret udbyttet i afgræsningssæsonen, samt få øget den andel af kløvergræs som malkekøerne optager under afgræsning. Målet er, at dette medfører, at selvforsyningsgraden i besætningen øges på grund af sparet indkøbt foder.

Tidsplan: I 2014 afholdes følgende: Kursusopstart med introduktionskursus i marts. Planlægningskursus fra 1.-15. april. Opfølgingsmøder hos de deltagende landmænd i løbet af afgræsningssæsonen (ca. 1. maj, 1. juni, 25. juni, 20. juli, 15. august, 15.-20. september). Som afslutning afholdes et evalueringsmøde i oktober, hvor der gøres status, og det videre forløb i forhold til afgræsning og målsætninger fastlægges.

AP4: Opfølgning af resultater hos de deltagende landmænd (1x4 timers fælleskursus)

Formål: Status og evaluering, samt konkurrence blandt de deltagende, hvor formålet er 1) at få indblik i, hvor effektiv kurset har været 2) at tilføje en ekstra motivationsfaktor blandt deltagerne 3) at få udbredt kendskabet til afgræsningsskolen og til resultaterne, der er opnået.

Aktiviteter

- Hvad har vi lært? Der laves en opsamlende status blandt de deltagende undervisere og landmænd med en opgørelse over de resultater, der er opnået i løbet af sæsonen sammenholdt med den målsætning, der er sat i planlægningsfasen.
- Der laves en indbyrdes konkurrence mellem de deltagende landmænd, hvor de 3, der har opnået det bedste resultat i sæsonen udnævnes som afgræsningseksperter. (AfgræsningsMester 2014).

Resultater/milepæle: De deltagende landmænd har flyttet sig med hensyn til effektiviteten af afgræsningen, og de har opnået en græsoptagelse hos kørerne, som svarer til den planlagte målsætning. I arbejds pakken laves der en samlet opgørelse over resultaterne på tværs af de deltagende landboforeninger og landmænd. På baggrund af resultaterne udnævnes de deltagere, som har opnået de bedste resultater.

Tidsplan: Afsluttende møder afholdes i oktober-november 2014.

Aktiviteter i GANTT-skema

Aktivitet	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Arbejdspakke 1												
Opsamling af eksisterende viden		3										
Udarbejdelse af undervisningsmateriale			4									
Udarbejde oversigt med vejledning til værktøjer												
Planlægning af kurser for konsulenter			5									
Planlægning af kurser for landmænd			6									
Udbyde/annoncere kurser												
Arbejdspakke 2												
Indledende kursus for konsulenterne (27. marts)			7									
Follow-up kursus midtvejs i græsningssæsonen (26. august)								9				
Evalueringsmøde efter græsningssæsonen (senest 10. okt.)										10		
Arbejdspakke 3												
Intro græsmarkslære (2 identiske kurser 8. og 9. april)				8								
Afvikling af afgræsningsskolerne												
Afholdelse af evalueringsmøde												
Arbejdspakke 4												
Forberedelse af fællesmøde										11		
Afgræsningsmesterskab												
Afsluttende fællesmøde (senest 13. november)											12	
Formidling												

Jeres engagement!

- Kontakt til og etablering af 1 (eller 2) lokal gruppe med 5-6 økologiske landmænd inkl. potentielle omlæggere (2 timer)
- Undervisning af de deltagende landmænd (1 x 3 timers holdkursus) med fokus på planlægning af afgræsningen (3 timer)
- Afholde 6 kurser á 2,5 timer hos landmændene på skift, hvor der undervises i planlægning og styring af afgræsningen (15 timer)
- Afholde et evaluerings-/undervisningsmøde for de deltagende landmænd i oktober (status og nye målsætninger) (3 timer)
- Deltage i 3 x 1 kursusdag, i alt 15 timer, for konsulenter knyttet til grupperne med fokus på facilitering af grupper og fagligt indhold
 - 27. marts, 26 august og senest 10. oktober
- Deltage i en afsluttende workshop i november 2014 (4 timer)

Dertil kommer planteavlserådgiver og kørsel – i alt 57 timer (eller 104, hvis to afgræsningsskoler)

Rådgiveren - facilitatoren

- Facilitatoren er ikke rådgiver eller ekspert
- Fremskaffer på forhånd data for værtens bedrift
- Facilitatoren gør livet let for gruppen
 - Hjælper gruppen med at holde skruen lige i vandet og komme i mål og sætte gruppens viden i spil

Se de tre bilag/præsentationer fra Kvægkongressen 2014:

Staldskole – en vej til højere fodereffektivitet

Landmandsskoler - facilitatorens rolle

Fast regelsæt:

- Deltagerne skal stille uddybende spørgsmål
- Alle skal komme til orde
- Deltagerne må ikke komme med løsningsforslag før til sidst
- Deltagerne skal holde sig til emnet
- Alles meninger er lige værdifulde
- Der deltager ingen ekspert, der belærer andre om, hvad der er rigtigt og forkert

I afgræsningsskolen skal I dog også påtage jer ekspertrollen!!

AfgræsningsMesteren – forslag til kriterier

- Produktionsplan 1. maj – 30. september
 - Mælkeleverance til mejeri pr. måned (procentpoint for opnået ift. plan)
 - Fodermængde på stald (procentpoint for opnået i forhold til plan)
 - Afgræsningsfoderet i procent af totale foderbehov (point ift. procentandelen)
 - Eventuel vægtning af de tre parametre?

AfgræsningsMesteren opnår flest point!

Udkast til program 8. og 9. april

Introduktionskursus for deltagere i afgræsningsskolen – Fælleskursus for landmænd i afgræsningsskolerne

Dato: Tirsdag den 8. april 2014, kl. 10.00 – 15.00

Sted: LMO, Asmildklostervej 11, 8800 Viborg

Dato: Onsdag den 9. april 2014, kl. 10.00 – 15.00

Sted: Hotel Skibelund Krat, Skibelund Krat 4, Askov, 6600 Vejen

Jeres landmænd tilmelder sig via jer

I sender listen og jeres egen tilmelding til bib@vfl.dk senest torsdag den 3. april

Opfølgningskurset 26. august 2014

- Indlæg 'How to graze' af Agnes van den Pool
 - Animal Sciences Group (ASG) - Wageningen UR Livestock Research
- Erfaringsudveksling vedr. brug af værktøjer og opfølgning
 - Vigtigt, at planteavlserådsgiverne deltager så vi får løftet det tværfaglige!
- Oplæg fra en landmand?

Praktiske oplysninger - fakturering

Faktura sendes til faktura_vfl@vfl.dk
(faktura_vfl@vfl.dk)

Tekst:

PØM (Producentsammenslutning til fremme af økologisk mælkeproduktion)

Cvr.nr. 3519 0821

Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N.

J.nr. 32110-GV-UD-13-92

Projekt 3298

- Antal timer x timepris (jeg har regnet med 840 kr./time ekskl. moms og rejseudgifter er indeholdt i timeprisen)
- Beskriv hvad ydelsen har bestået af (se jeres tilbud) og dato for ydelsen

Andre ting I skal gøre

- Send deltagerliste med landmænd som deltager i afgræsningsskolerne (navn og adresse/CHR-nr.) til arm@vfl.dk
- Send **tilmeldingsliste** med landmænd som deltager i introduktionskurset 8. april i Viborg eller 9. april i Askov til bib@vfl.dk **senest torsdag den 3. april kl. 12.00**

Tak for i dag og med ønske om et godt bid i græsset!

